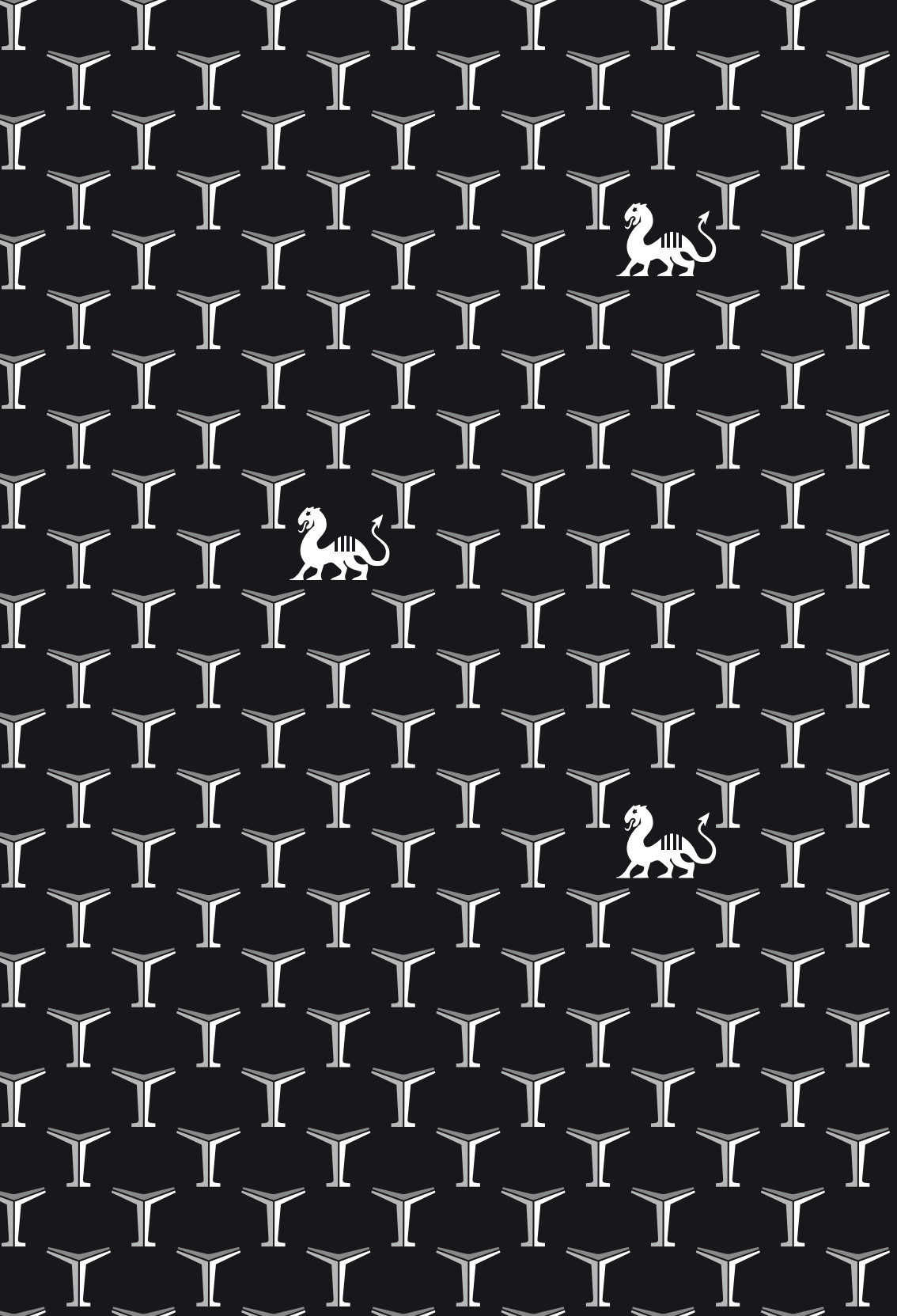

ARNAU MARTÍNEZ I SERINYÀ

POESIA I PERIODISME

Edició a cura de Martí Duran
Pròleg d'Agustí Alcoberro

 TRÍPODE
Editorial Trípod

Biblioteca del Modernisme, 2

POIESIS KAI LOGOS

Títol: *Arnau Martínez i Serinyà. Poesia i periodisme*

Primera edició: novembre de 2019

© De l'edició i de l'estudi introductori: Martí Duran i Mateu, 2019

© Del prefaci: Agustí Alcoberro

© D'aquesta publicació: Pilar Blasco Prim. Editorial Trípod, 2019

Carrer d'Aribau, 114, entresol 4a, 08036 Barcelona.

www.tripode.cat

Instagram: www.instagram.com/editorialtripode/

Facebook: www.facebook.com/TripodeEditorial/

Twitter: twitter.com/Ed_Tripode

Imatge de la coberta anterior: *Garrot vil* (1894) de Ramon Casas.

Imatge de la coberta posterior: Arnau Martínez i Serinyà. Fotografia que apareix a l'edició de *Sonets* de 1910.

Disseny i maquetació: Elma Presas.

Imprimeix: Romanyà Valls.

Imprès a Catalunya.

ISBN: 978-84-120651-2-1

Dipòsit legal: B 25483-2019

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org), si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

ÍNDEX GENERAL

Pròleg	7
Estudi introductori	15
Bibliografia.....	47
Notes sobre l'edició	49
Poesia.....	51
<i>Sonets</i> (1910).....	53
Poemes esparsos	101
Articles periodístics	123
Recull fotogràfic	239
Índex alfabètic de poemes.....	243
Índex alfabètic d'articles	245

Fotografia d'Arnau Martínez i Serinyà publicada a
La Campana de Gràcia, 11-04-1908, p. 5.

PRÒLEG

Cada sistema cultural acostuma a establir el seu propi cànon. El cànon permet identificar les obres i els autors més destacats, que són objecte d'atenció preferent per part dels crítics i dels estudiosos, i que també assoleixen un protagonisme rellevant en la difusió i l'ensenyament. La literatura catalana, que gairebé mai no s'ha pogut expressar en termes de normalitat en els segles contemporanis, ha tendit a establir un cànon minso, que sovint identifica cada estil o període amb un sol autor, o amb un cercle molt petit. Afortunadament, aquesta tendència s'està modificant en els darrers anys i, al costat dels noms indiscutits de sempre, reapareixen altres veus que havien caigut en l'oblit. En particular, la literatura i el periodisme anteriors a 1939 ens proporcionen de tant en tant agradables sorpreses, que ens obliguen a reinterpretar globalment aquella etapa en termes de maduresa intel·lectual i d'un ben exercit cosmopolitisme –i a entendre que els seus caps de brot no van ser una mena de bolets aïllats, situats al marge del temps i de l'espai, sinó l'expressió més visible o acabada d'un dens teixit de creadors.

L'edició de la poesia i dels articles periodístics d'Arnau Martínez Serinyà, a cura de Martí Duran, s'inscriu clarament en aquesta tendència. L'autor

va viure tot just trenta anys, per bé que en una etapa decisiva per al nostre país, en termes polítics i culturals: 1880-1910. I la seva obra es publicà en l'ajustat període 1900-1906. En l'àmbit públic, Martínez Serinyà és, doncs, un actiu membre de la que Jaume Vicens Vives va anomenar la «generació de 1901», contraposada a l'espanyolíssima *generación del 98*. Si els autors castellans es van caracteritzar aleshores pel seu pessimisme estructural, per un patriotisme eixorc i per una decidida actitud antimoderna, antiindustrial i antieuropea, la generació de 1901 va apostar radicalment per la modernitat, l'europeïtat i l'exigència de l'autogovern.

Tots aquests trets són ben visibles en els textos de Martínez Serinyà. No podia ser d'altra manera. Fill d'una família benestant i culta, però orfe des de ben petit, Martínez Serinyà va participar, des d'unes conviccions catalanistes i d'esquerres, en la trepidant vida política del seu temps. En concret, els seus anys d'expressió literària i periodística s'inicien amb la fundació de la Lliga Regionalista (1901), que, juntament amb l'auge del republicanisme, trasbalsà per sempre el sistema caciquil de la Restauració. I es tanquen el 1906 amb la fundació del Centre Nacional Republicà, l'escissió de la Lliga d'orientació catalanista i d'esquerres, i la formació de Solidaritat Catalana, la gran coalició que posà en primer pla la lluita democràtica per l'autonomia.

La poesia de Martínez Serinyà, com els seus articles, reflecteix una profunda sintonia amb la tradició cultural francesa, i també amb els clàssics italians. La tria del sonet com a forma d'expressió ve acompanyada de l'elecció d'uns paisatges i temàtiques recurrents, com la França il·lustrada, o la Venècia decadent. Però, a parer nostre, si més no, l'elegància formal i l'eficàcia narrativa assoleixen uns resultats excepcionals quan combinen elements del nostre passat i un just acord entre èpica i lírica. Això s'esdevé molt especialment a *Lucrècia d'Alanyó*, el poema dedicat a

l'amant napolitana d'Alfons el Magnànim, el nostre rei més humanista; i *Margarida de Prades*, la darrera i jove esposa del vell Martí l'Humà.

Els articles polítics manifesten també una inequívoca voluntat d'estil, posada al servei de l'eficàcia comunicativa i d'un projecte polític ben definit. Des dels primers textos, Martínez Serinyà es mostra com un autor inequívocament d'esquerres, i enemic del capitalisme. Efectivament, en el seu diagnòstic de base, el gran problema de Catalunya és el predomini de la burgesia: «desgraciadament, qui domina avui a Catalunya és la classe industrial», afirma. A parer seu, aquest és un col·lectiu caracteritzat únicament pels interessos materials, cosa que inevitablement l'allunya del catalanisme polític. «Nostres burgesos no seran catalanistes mentre puguin vendre una peça de roba a Castella», es lamenta.

Tanmateix, enfront d'aquesta burgesia, Martínez Serinyà no apunta cap a la classe obrera o les classes populars com a alternativa. Ben a la inversa, l'autor aposta per una altra classe dirigent: la dels intel·lectuals i professionals. Aquests són els autèntics forjadors del catalanisme contemporani: «El moviment catalanista és degut a la ideocràcia de nostra terra; és degut als poetes, als escriptors, als artistes, als filòsofs, als homes de cor i als homes de ciència en general».

Martínez Serinyà no dubta de la catalanitat de les classes populars, constatable en tots els temps: «Que les classes populars han estat sempre identificades amb l'esperit nacional de Catalunya, el llibre de la Història ens ho demostra en cada full». Però constata una indefinició en el moment present: «Mes aquest poble que inconscientment és tan català, no acaba de decidir-se a ser-ho conscientment, no acaba de determinar-se a entrar en les creixents files del catalanisme». Fet i fet, adverteix, les classe cultes han protagonitzat arreu i sempre les autèntiques revolucions: «En el Renaixement, en la Revolució francesa, els pensadors, els intel·lectuals, són els qui

han iniciat tots els moviments polítics i socials, que abans d'arrelar en la consciència del poble, han necessitat sempre temps, predicació i esforços laboriosíssims».

I en aquest punt, Martínez Serinyà defineix el seu altre enemic polític, juntament amb el capitalisme burgès. Em refereixo al republicanisme lerrouxista, que etiqueta de maneres diverses: jacobinisme, demagògia, etc. «La falta de conseqüència i de dignitat dels republicans se manifesta per boca del Verb de la Democràcia, tributant tremendes i humiliants encensades al militarisme, a l'exèrcit, a la força armada», escriu.

Resulta particularment significatiu (i divertit) el quasi-conte «La reencarnació de Torquemada». En aquest relat, el fundador de la Inquisició castellana abandona el cel, on governa una cort presidida per sant Vicent Ferrer, i formada per conspicus reaccionaris de tots els temps: «Ignasi de Loyola, Arnau d'Amabrich, Hildebrand, Pere Arbués, Domingo de Guzmán, Felip II, Bonifaci VIII, Ferran el Catòlic, Pere l'Ermità i De Maistre» i ell mateix, i amb una força d'intervenció contra la dissidència comandada per «Simó de Montfort, el Duc d'Alba i Wallenstein». Ho fa amb una missió precisa: acabar amb la perversió mundana i les idees modernes. Tanmateix, Torquemada aterra a Barcelona, i es desplaça tot seguit al Paral·lel, on ben aviat identifica don Alejandro Lerroux com el seu *alter ego* modern: «En nostres temps el poble professava el fanatisme religiós i absolutista, avui professa el fanatisme demagògic; hem perdut lo accidental, però es conserva lo essencial, que és el fanatisme...», explica Torquemada, entusiasmat, als seus companys celestials.

La identificació amb una esquerra liberal i individualista porta Martínez Serinyà a elogiar l'anarquisme enfront del comunisme: «I fins en el camp comunista, uniformista per excel·lència, hi veiem aparèixer la tendència anarquista, que transfereix la propietat privada, no a l'Estat com el

comunisme radical, sinó a les associacions obreres autònomes i confederades». En l'àmbit filosòfic, aquesta actitud s'expressa mitjançant l'elogi de la independència personal extrema de Voltaire, i el rebuig a la «pedanteria» i les «intrigues» de Rousseau.

Martínez Serinyà dedica moltes pàgines a descriure l'endarreriment d'Espanya i la seva desvinculació volguda del desenvolupament i el progrés dels països europeus. Especialment emblemàtics són els comentaris arran de la visita a l'Exposició Universal de París del 1900: «Qui cerqui aparatos científics, pianos, armes modernes, productes industrials, etc., com els dels demás països, s'endurà un desengany; allí sols hi ha tapissos, i armes i cascos antics, d'aquell temps en què el sol no se ponía *en nuestros dominios*». I afegeix encara, en un altre article: «Per lo vist, sembla que hi hagi hagut interès per part dels organitzadors espanyols en demostrar als estrangers que visitin l'Exposició que la pobra Espanya és una terra que no dona més que toreros; i ho van aconseguint, desgraciadament».

La diagnosi de Martínez Serinyà sobre Catalunya i l'Espanya del seu temps parteix d'una interessant reflexió de tipus històric, i evidencia també un clar interès per allò que s'estava vivint en altres contrades.

Des de la primera perspectiva, cal destacar l'article «Tres revolucions», que identifica els que considera els tres grans moments fundacionals de la contemporaneïtat: «el cesarisme, el jacobinisme i la burgesia», que personalitza en Richelieu, Robespierre i Rothschild. El primer porta a la formació de l'estat centralitzat; el segon, a la revolució popular i violenta; el tercer «és el representant de la moderna aristocràcia del diner, d'aquesta classe adoradora de l'interès que s'ha enriquit explotant a les demás».

Martínez Serinyà vindica sense embuts la potencialitat democràtica de l'Estat català abolit amb el decret de Nova Planta: «Catalunya en l'Edat Mitja era més democràtica i més progressiva que molts dels Estats que

modernament s'anomenen lliberals i avançats». Però, alhora, des d'una francofília exaltada molt comuna als intel·lectuals catalans del seu temps, justifica l'ocupació borbònica de 1714: «Els motius d'agravi que en nom de Catalunya s'al·legaren contra Felip V, contra el rei que havia vingut a presidir les corts i a jurar respecte a les lleis catalanes, no podien ésser més ridículs, ni més migrats. [...] Els hèroes del setge de 1713 i de 1714 no foren, no, martres de la pàtria, sinó martres de l'Arxiduc: lluitaven i morien per una causa dinàstica, no per una causa patriòtica». I és que, en una Europa partida entre francòfils i germanòfils, una gran part de la intel·lectualitat liberal catalana va sucumbir aleshores a l'anacronisme d'allò que en una altra ocasió vaig anomenar «el malentès aliadòfil».

Entre les incursions en temàtiques internacionals, vull destacar l'interès (i l'elevat grau de coneixement) que l'autor mostra pel Japó sorgit de la Revolució (i també Restauració) Meiji de 1868. La potència emergent que enceta la vintena centúria derrotant l'arrogant imperi rus és analitzada per Martínez Serinyà en tota la seva dimensió. L'autor destaca molt especialment que l'occidentalització accelerada del Japó s'ha centrat en els aspectes tècnics i econòmics, però no en els filosòfics o de pensament:

Els joves japonesos han anat a estudiar a Anglaterra, i al tornar a sa pàtria no hi han portat l'individualisme saxó, no, sinó l'esperit de conquesta i de colonització del poble anglès; han anat a Alemanya, i no han tornat amb els ideals de la llibertat de consciència característics de la raça teutònica, sinó amb el militarisme i les brutalitats apreses dels professors dels col·legis militars; han anat a França, i en lloc de fixar-se en les sublimitats de l'art i de la literatura, sols s'han enamorat de les per a ells flamants i per a nosaltres estantisses teories de l'estúpid socialisme jacobí; i han anat finalment als Estats Units, i en

lloc de aprendre-hi les excel·lències de la política federativa, en lloc de veure-hi una sèrie de pobles quina vida es fonamenta en una llibertat humana i veritable, sols hi han après les martingales de la plutocràcia, sols hi han après la constitució dels grans *trusts*, sols hi han sentit les concupiscències de l'imperialisme mercantil.

En definitiva, la formació del Japó contemporani havia suposat el triomf de la Revolució industrial, però no de la Revolució liberal; és a dir, en paraules de Martínez Serinyà, la victòria del «socialisme, el militarisme i el mercantilisme» enfront de «les lliures manifestacions de l'individu, font i origen de tot dret i de tota vida».

El Japó antic, conclou l'autor, «representava una civilització antiga i rara si es vol, però original i refinada. En canvi el Japó modern no passarà d'ésser una potència europeïtzada, una paròdia de nació europea».

Fins aquí he presentat, a mode de tast, algunes de les idees que omplen aquest llibre d'Arnau Martínez Serinyà compilat per Martí Duran. Estic segur que el lector podrà aprofundir en totes elles i destacar-ne moltes d'altres. En tot cas, no dubto que Martínez Serinyà, com a personatge i pensador singular, no deixarà indiferent a ningú.

Agustí Alcoberro

ESTUDI INTRODUCTORI

1. ARNAU MARTÍNEZ I SERINYÀ, UNA VIDA BREU I APASSIONADA

Arnau Martínez i Serinyà va néixer el 14 d'abril de 1880, a Barcelona. Segons consta en el Registre Civil,¹ el seu pare, Benjamín Martínez Romo, era metge i advocat; el seu avi patern, que tenia una barreteria a Barcelona, havia nascut a Labajos (Segovia).² La seva mare, Matilde Serinyà i Masferrer, era barcelonina.

Els pares de Martínez Serinyà es van casar (segons el Registre Civil, el 24 de maig de 1879) quan tenien, respectivament, 35 anys ell i 18 anys ella.³ Matilde Serinyà, mare del poeta, va morir de tifus –ja vídua– el 13 de setembre de 1890, a 29 anys.⁴

El matrimoni Martínez Serinyà, a més de l'Arnau, va tenir un altre fill: es deia Edgard i va néixer el 9 de febrer de 1882. Edgard Martínez Serinyà es va llicenciar en Medicina el 1905⁵ i va morir vers el març de 1933.

¹ Inscripció número 2196 d'aquest any.

² L'àvia paterna, en canvi, era d'Illana (Guadalajara).

³ El matrimoni fixa la residència a la rambla dels Estudis 7, primer pis.

⁴ Registre de defuncions.

⁵ Josep Ma. CALBET I CAMARASA – Daniel MONTAÑA I BUCHACA, *Metges i farmacèutics catalanistes (1880-1906)*, Valls, Cossetània, 2001, p. 103. L'any 1900, Edgard estava estudiant la carrera. El trobem com a secretari del Consell General del Centre Escolar Catalanista – Secció de Medicina (*La Publicidad*, 25-11-1900).

Els germans Martínez Serinyà es van quedar orfes de petits: l'any 1890, quan va morir la mare, Arnau tenia 10 anys i Edgard, 8. A l'*Anuario Riera*⁶ de 1899, els dos germans consten com a empadronats al carrer Corts 177, sota la tutoria del procurador Joan Casals. A l'expedient universitari de Martínez Serinyà el trobem vivint en diverses adreces: la ja esmentada de Corts 177 (22 de setembre de 1895); ronda de Sant Pere 16, 3r (5 març 1897); rambla de Catalunya 5 i 7 (setembre de 1899) i plaça de Catalunya 3, 3r 2a (22 de setembre de 1900).

Malgrat l'orfenesa, Martínez Serinyà no va tenir mai problemes econòmics. En la nota que va publicar *El Diluvio*⁷ arran de la seva mort llegim que:

Pudo, pues era acaudalado, pasar la existencia, como tantos otros, ociosamente; pero prefirió luchar contra las injusticias sociales y en favor de la libertad.

I a l'esquela del *Poble Català* apareixen com a afligits les raons socials E. Puigdemolà i Serinyà i Millet.

El benestar material de Serinyà deuria procedir de la línia materna. Al Registre Civil ens consta el nom de l'avi matern, Josep Serinyà Giralt. La seva família era propietària de terres, pel cap baix, des de 1713,⁸ i l'avi el trobem el 1864 demanant un permís per construir una fàbrica a Sant Martí de Provençals.⁹

Per la seva banda, Joaquim Masferrer i Bosch, avi o oncle de la mare, apareix a l'Arxiu Municipal de Barcelona com a propietari de diversos edificis a Barcelona. Una germana de l'àvia del poeta, Dolors Masferrer i Bosch (1857-1905), va donar un terreny per construir les primeres escoles

⁶ *Anuario Riera* de 1897, núm. 3, pàgina 464.

⁷ *El diluvio* 303, 5-11-1910, p. 12.

⁸ Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona (AMCB1-001. A100 Acció i òrgans de govern). Número d'expedient: 4818.

⁹ Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí (AMDMS1-020. Ajuntament de Sant Martí de Provençals: 6. Obres i urbanisme). Número d'expedient: 0572_00_1864.

municipals del districte de les Corts, les úniques que van existir a les Corts fins al 1934.

Fruit d'aquesta posició benestant, Martínez Serinyà va fer diversos viatges al llarg de la seva vida. El pròleg de Jeroni Zanné a *Sonets* (1910) ens parla d'estades a Itàlia, França, Àustria i a l'Orient. A partir dels seus escrits es pot constatar un viatge que el va portar a París¹⁰ i a Londres per l'agost del 1900.¹¹ Sabem igualment, en aquest sentit, que el seu germà Edgard de vegades es desplaçava per Barcelona amb un cotxe del Cercle del Liceu.¹²

Martínez Serinyà va obtenir el títol de batxillerat a l'institut de Manresa el 27 de juny de 1895. Posteriorment, va estudiar la carrera de Dret. L'Arxiu de la Universitat de Barcelona conserva el seu expedient: no fou un estudiant brillant però –contràriament a altres amics seus, com Jeroni Zanné–, va acabar la carrera (que, tanmateix, se li va allargar set anys, del 1895 al 1902).

Professionalment, Serinyà es va dedicar a l'advocacia, i va treballar sempre, pel que ens consta, al despatx de l'advocat Ildefons Sunyol (1866-1913). Sunyol, oncle de Josep Sunyol, el president del Barça afusellat pel franquisme, era un advocat barceloní de prestigi i un dels fundadors, l'any 1901, de la Lliga Regionalista. Les diverses referències que en conservem fan pensar que Sunyol confiava especialment en Martínez Serinyà, amb qui compartia igualment ideologia política i activisme polític i cívic¹³ (a més

¹⁰ *Juventut* 27, 16-8-1900, p. 430-431.

¹¹ *Juventut* 28, 23-8-1900, p. 448.

¹² *Destino* 12-1-1952, p. 5.

¹³ Una mostra d'això és la següent: l'any 1907, en plena campanya electoral, un grup de lerrouxistes exaltats va disparar contra els oradors de Solidaritat Catalana, Salmerón i Francesc Cambó, quan s'adreçaven al Casinet d'Hostafrancs a pronunciar un míting. Cambó hi va resultar greument ferit, i Salmerón, no tant. Tanmateix, Salmerón hagué de ser ingressat a l'hospital. L'endemà, com que Sunyol no podia anar-lo a veure, perquè estava malalt, hi feu anar com a homes de confiança Serinyà i Bisbal (*El Poble Català*, 20-4-1907, p. 2).

d'experiències personals similars, ja que Sunyol també s'havia quedat orfe de ben petit). De fet, la carrera política de Serinyà va seguir en gran part la del mateix Sunyol.

No sabem si Martínez Serinyà estava especialitzat en alguna branca del dret, però tenim algunes mostres de la seva activitat com a advocat penalista,¹⁴ com ara la defensa de Rovira i Virgili, acusat d'un delictes d'injúries a Espanya en aplicació de la Llei de jurisdiccions.¹⁵

Martínez Serinyà va mantenir una bona relació amb professionals del dret. El 25 de maig del 1906 va participar en l'homenatge que es va fer a Barcelona a Gumersindo de Azcárate (1840-1917).¹⁶ Carles Soldevila¹⁷ ens informa que freqüentava el Guayaba, un taller de la plaça de l'Oli¹⁸ llogat el 1901 per Joan Vidal Ventosa i que era un lloc de reunió –i, segons Jardí, d'«expansió sexual»¹⁹– de bona part de la intel·lectualitat barcelonina: entre els noms més famosos dels qui en algun moment visitaren el local hi ha Eugeni d'Ors, J. F. Ràfols, Manolo Hugué o fins i tot –escadusserament– Picasso.

Pel seu caràcter extravertit i expansiu, Martínez Serinyà deuria tenir moltes coneixences. Algunes d'aquestes deuriem procedir del nucli de *Juventut*, revista en la qual el poeta col·laborà assíduament. Per les referències dels textos, es pot pensar especialment en Trinitat Monegal, Lluís Via i Xavier Viura.

¹⁴ *La Publicidad* 5-5-1905, p. 3; *El Poble Català* 22-5-1909, p. 1.

¹⁵ *El Poble Català* 30-10-1908, p. 2: «El lletrat defensor senyor Martínez Serifà feu un informe eloqüent i concís, en el qual aprofità hàbilment els nombrosos elements de defensa que existeixen en la causa. Posà de manifest les contradiccions flagrants del policia denunciat i oposà el seu testimoni al de quatre persones d'honorabilitat i veracitat indubtable. Acabà demanant per al processat la lliure absolució».

¹⁶ *La Publicidad* 26-5-1906, p. 3. Gumersindo de Azcárate, catedràtic de Dret expulsat de la Universidad Central de Madrid per les seves idees progressistes, havia estat un dels creadors de la Institución Libre de Enseñanza, al costat de Francisco Giner de los Ríos i Nicolás Salmerón.

¹⁷ *Destino* 12-1-1952, p. 4.

¹⁸ Aquesta plaça va desaparèixer amb l'obertura de la via Laietana.

¹⁹ Vegeu també Enric JARDÍ, Conxita SOLER DE JARDÍ, *El meu pare i el seu món*, Barcelona, Biblioteca Serra d'Or, 1999, p. 14.

Molts altres coneguts devien procedir de la seva activitat política. Alguns d'ells es poden reconstruir per la nòmina d'acompanyants en el seguici mortuori:²⁰ Amadeu Hurtado, Ildefons Sunyol, Juli Marial, David Ferrer, Ferran Agulló, Josep Carner, Emili Tintoré, Trinitat i Ramon Monnegal, Santiago Gubern o Albert Musterós. Alguns d'aquests amics, com Tona o els que representaven el setmanari *Metral·la*, pertanyien al catalanisme radical d'esquerres.

Com veurem en analitzar la seva obra poètica, és especialment important la relació amb Jeroni Zanné, que pel que sembla fou intensa en tots dos sentits: així, Martínez Serinyà fou un dels primers comentaristes de l'obra de Zanné,²¹ mentre que Zanné fou l'encarregat d'aplegar i publicar les poesies de Serinyà quan aquest darrer va morir. Verdaguer²² ens informa dels assistents a la constitució de l'Associació Wagneriana de Barcelona, que es va fer al local dels Quatre Gats l'any 1901: entre ells, diu, hi havia Jeroni Zanné «acompañado de su inseparable», Martínez Serinyà. L'any 1901 Zanné tenia 28 anys i Martínez Serinyà, 21.

Si interpretem correctament aquest acudit de *L'Esquella de la Torratxa*,²³ podem deduir que Martínez Serinyà tenia fama de Don Joan, amb capacitat per ensibornar amb el seu do de paraula persones especialment vulnerables:

Ben segurs de que no ens han de desmentir, podem assegurar que no és cert lo que aquests dies s'ha vingut dient per Barcelona, de que l'Arnau Martínez Serinyà, en Xavier Viura i el comte de Santa

²⁰ *El Diluvio* 309, 6-11-1910, p. 15.

²¹ A. MARTÍNEZ I SERINYÀ, «Els XVII sonets de J. W. von Goethe», *El Poble Català*, 315, 1906, pàg. 3.

²² VERDAGUER, A. *Medio siglo de vida íntima barcelonesa*, Barcelona, Guillermo Canals, 2008, p. 129. Mario Verdaguer havia nascut a Maó l'any 1885.

²³ *L'Esquella de la torratxa* 1605, 1-10-1909, p. 645.

Maria de Pomés havien afiliat a un regiment per anar tots tres junts de voluntaris a Melilla.²⁴ Sembla que han desistit de la idea perquè en Cayetà Pareja els ha fet veure lo útils que poden ésser a Barcelona, ajudant a les dames que recullen diners per a les víctimes de la guerra. Tractant-se d'ésser útils a les dames, en Martínez Serinyà, en Viura i el comte passen per tot els que calgui.

1.1. ENTRE EL DRET, LA POLÍTICA I LA LITERATURA

L'activitat de Martínez Serinyà s'ha d'emmarcar en tres àmbits: el dret, la política i la literatura. Ens ho resumeix encertadament aquesta nota necrològica publicada a *La Vanguardia*:

Martínez Serinyà era muy conocido en los centros políticos y forenses. Era un joven campeón de la izquierda y un abogado distinguido y de porvenir. Estos dos aspectos de su personalidad, por ser los más habituales, los que absorbían casi todo su tiempo, llegaron a parecer únicos. Y, no obstante, Martínez Serinyà escondía, como excelencia fundamental, un temperamento exquisitamente literario, una naturaleza poética llena de gusto, de intransigente amor a la perfección, de desdén por la banalidad y la chapucería, disfrazárase o no de fervor militante y floralesco; pues entendió que el mejor tributo que las musas pueden consagrar a la causa de Cataluña consiste en producir obras por sí mismas y en sí mismas excelentes.²⁵

A continuació analitzarem detingudament cadascun d'aquests tres àmbits.

²⁴ Es refereix a la Campanya de 1909 o Segona Guerra de Melilla, és a dir, les operacions militars espanyoles al Marroc de l'any 1909.

²⁵ *La Vanguardia* 29-XII-1910, p. 8.

1.1.1. Martínez Serinyà, polític

El rerefons històric

Per entendre la biografia de Martínez Serinyà i molts dels articles que recollim en aquest llibre resulta imprescindible tenir present el context històric en què es van desenvolupar, ja que, contràriament a altres modernistes que van viure en una torre de vori, Martínez Serinyà participà activament de la vida pública i política del moment. Per això, abans de continuar amb la seva biografia, cal detenir-nos un moment per explicar el moment polític –sobretot de la lluita de partits– que vivia la Catalunya de principis de segle.²⁶

L'any 1891 una sèrie de sindicats i associacions catalanistes van crear a Barcelona la Unió Catalanista, amb l'objectiu de resistir-se a l'article 15 del Codi civil espanyol, que atemptava contra el dret civil català. La Unió pretenia aplegar dos sectors molt diferenciats, el nacionalisme històric (al voltant de la revista *La Renaixença*) i l'incipient nacionalisme polític, representat per Enric Prat de la Riba. L'any 1893, la Primera Assemblea de la Unió Catalanista va aprovar les Bases de Manresa, un projecte de constitució regional catalana que es presentava davant de representants de les associacions catalanistes.

El setembre de 1899, un grup de militants de la Unió Catalanista, contraris a l'apoliticisme que havia defensat fins aleshores la Unió, fundà el Centre Nacional Català. S'hi integraven figures del catalanisme tradicional, com Ramon d'Abadal, Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Lluís Duran i Ventosa, Francesc Cambó, Enric Prat de la Riba o Narcís Verdaguer i Callís, i elements possibilistes, més liberals, com Jaume Carner, Ildefons Sunyol o Joaquim Casas i Carbó. Acceptà com a programa polític el de les bases de Manresa del 1892.

²⁶ Per a aquest resum, ens basem en Termes: 2004.

L'any 1901, el Centre Nacional Català es fusionà amb la Unió Regionalista (una transformació de la Junta Regional d'Adhesions al Programa del general Polavieja) i creà la Lliga Regionalista.

De manera pràcticament simultània, el 1903 es fundà a Madrid la Unió Republicana (UR), que agrupava els grups republicans espanyols sorgits durant la Restauració, tots ells molt heterogenis ideològicament i sovint enfrontats a nivell personal. Els artífexs de la Unió eren Nicolás Salmerón i Alejandro Lerroux. Propugnaven la restauració de la Constitució de 1869, la proclamació de la república i la convocatòria d'unes Corts Constituents.

La presència de la Lliga i de la Unió Republicana durant el primer quart del segle XX alterà completament el sistema de partits dinàstics que havia dominat fins aleshores el panorama polític català. Com a partits que van esdevenir hegemònics, només l'un i l'altre es podien controlar mútuament.

D'aquesta manera, com que l'ascens de la Lliga Regionalista i del catalanisme preocupava el govern espanyol de Segismundo Moret, aquest es bolcà a ajudar econòmicament Alejandro Lerroux, un republicà amb grans dots oratòries capaç d'apartar del catalanisme les classes treballadores de Barcelona. El republicanisme no era forçosament anticatalanista, però veia en el catalanisme un moviment massa proper a la moralitat catòlica i massa indefinit en aspectes com l'anticlericalisme.

El 26 d'abril de 1903 se celebraren eleccions generals. A Catalunya, els republicans van derrotar els regionalistes. El predomini republicà es va confirmar a les eleccions municipals de Barcelona del novembre de 1903. No hem d'oblidar tampoc la presència dels partits dinàstics (liberals i conservadors), que encara era poderosa.

L'any 1904 es produí una visita del rei Alfons XIII a Barcelona. La Lliga Regionalista obrí un debat sobre com calia afrontar-la: els catalanistes

***SONETS* (1910)**

[27]

LA DONA BLANCA

Tots l'hem vista, la dona misteriosa
que ens va seguint, de nostra vida avara
al resplendor d'un raig de lluna clara
o al primer bes de l'auga ruborosa.

5 A voltes en sa boca silenciosa
 un somris ve a animar sa dolça cara;
 a voltes, la tristor sos ulls amara
 i apar, per un instant, la Dolorosa.

 És somni? És realitat? És un misteri.

10 Mes tots sentim el melangiós imperi
 de l'ombra que ens corprèn encisadora;

 i, a través de les gestes de la vida,
 tots cerquem l'ombra blanca, beneïda,
 que amb nostres goigs i penes riu i plora.

EDICIONS: *Catalunya* 24, 1903, pàg. DXL; S.

[28]

TURRIS EBURNEA

Fou un somni morbós. De nit, al clar dels astres,
vagava pels jardins d'un palau en ruïnes,
quals llacs abandonats, de lluïssors cristal·lines,
dels nenufres i els llirs prenien tons verdastres.

- 5 Els brolladors plorant en les quietes piscines,
l'ambient nocturn rublert de fatídics malastres,
de vells déus mutilats les esveltes pilastres
entre els negres xiprers, com tombes gegantines;

les aigües, l'art, els déus... tot bellament moria.

- 10 El cigne va cantar la sublim agonia.

I quan del jorn naixent la llum brillant i forta
va encendre amb raigs de foc del vell palau els marbres,
semblà com si el front blanc d'una princesa morta
fos profanat pel bes ardent d'uns llavis barbres.

EDICIONS: *El Poble Català*, 17 de maig de 1909, p. 3; S.

[29]

EL PASSAT

En la capella del castell
que s'alça rònec dalt la serra,
d'entre el cascot i la desferra
s'obre d'un vas el fred portell.

5 Darrere el marbre que l'enterra,
 embolcallat amb blanc mantell,
 surt a guaitar el món novell
 l'últim castlà d'aquella terra.

 No troba enlloc rastre dels seus;
10 ja no hi ha alarbs ni hi ha jueus
 amb qui combatre amb ràbia fera.

 L'heura les torres ha escalat...
 Ell i el seu temps són del passat!
 I el castlà torna a la sagrera.

EDICIONS: *Joventut* 241, 22 de setembre de 1904, p. 629; S.

[30]

NOCTURN

En va cobreixes ta sublim bellea
amb l'ampla vestidura que t'empara,
que s'endevina ta blancor nimfea
al raig de lluna que de llum t'amara.

5 Una altra volta, una altra volta encara,
sacrifiquem, amor, a Citerea.

Ta cambra té la serenor d'una ara;
ton cos, el geste de marmòria dea.

Visquem: no et torbi l'eternal misteri
10 del més enllà, que un cel no pot haver-hi
més bell que el cel d'aquesta nit brillant.

I és pler de plers fruir sense recança,
cloent els ulls a l'avenir que avança
i al passat que a la porta està plorant.

EDICIONS: S.

[31]

A CELIMENA

En l'hora baixa de murmuris plena,
quan amb sos besos l'esperit confora
la brisa capvespral, que a onades porta
dels violers del bosc la dolça ofrena;

5 al veure-us cada tarda, Celimena,
vora els joncs de l'estany mirant absorta
com de la clara superfície morta
trenquen els cignes la quietud serena,

10 i al contemplar les siluetes blanques
de les superbes aus, des de les branques
dels florits àlbers de l'espessa arbreda;

la divinal virtut transformadora
de Zeus voldria haver, gentil senyora,
per revelar-vos els secrets de Leda.

EDICIONS: *El Poble Català* 14-5-1906, p. 2; S.

COMENTARIS: La mitologia grega explica que Zeus es va transformar en cigne per posseir Leda.

[32]

EL VOSTRE PEU

La falda de seda blanca
al recollir amb geste gai,
mostrant la mitja de fai
que el peu invisible tanca,
5 deixàreu l'ànima estanca,
presa de mortal desmai:
que, sens have-us-ho dit mai,
lluny de vós la vida em manca.

I els anys passaran, senyora,
10 i la flama abrusadora
serà roenta foguera,

i mon amor no sabreu
per haver-vos vist el peu
al baixar de la llitera.

EDICIONS: *Joventut* 268, 30 de març de 1905, p. 209; S.

APARAT CRÍTIC: 5 deixàreu: deixareu S.

[33]

LILÍ

- Pomell indefinible de plers i melangies,
perfum de primavera que mai s'ha d'esvanir,
ta eròtica feblesa, tes dolces atonies,
les roses de tes galtes enceses de carmí,
- 5 les hores delitoses d'embriagants follies,
de febre enervadora, d'arrobaments sens fi...
efluvis inefables de nostres millors dies,
com joventut eterna, viuran sempre, Lilí.
- I esdevindrem seriosos, i ens farem vells i savis,
- 10 i enyorarem ta flaire, i enyorarem tos llavis,
i et cercarem en l'ombra, de ton record esclaus.
- Oh dea enjogassada! Oh dea riallera!
Per esbullar febreros ta rossa cabellera...
Perquè tos besos cremen... perquè tos ulls són blaus!

EDICIONS: *Joventut* 268, 30 de març de 1905, p. 209; S.

ARTICLES PERIODÍSTICS
(SELECCIÓ)

Vindiquem la nostra causa

És molt comú entre la gent del centre lo considerar Catalunya com un poble de fabricants, on ningú sent, on ningú té altre ideal que la pesseta. Per ells, el català és el Pepet egoista de *La loca de la casa*, amb tota la cruesa amb què el concebí en Pérez Galdós. I, si estudiem la qüestió a consciència, hem de reconèixer que tenen un xic de disculpa.

En efecte: desgraciadament, qui domina avui a Catalunya és la classe industrial; d'ella en surten la majoria de nostres diputats, d'ella en surten aqueixes comissions catalanes que amb tanta finura saben rifar-se els prohoms de la política; aqueixos diputats i aqueixes comissions que, si callen com morts (o parlen com ignorants), quan senten atacar nostra llengua o nostres aspiracions regionalistes en general, s'irriten i criden en quant se tracta d'impostos, o d'aranzels, o de qualsevulga altre punt que directa o indirectament els hi afecti la butxaca. I com que aquestos són els únics catalans que coneixen a Madrid, a tot el poble català l'han tallat pel mateix patró.

Això, si bé és disculpable fins a cert punt, no ho és per a qui raciocini un xic, per poc que sia; que no tots els francesos son estanyapaelles, ni tots els italians fan ballar mones. De que alguns catalans sien egoistes, no és lògic deduir-ne que Catalunya sia un poble d'usurers. La història catalana s'encarrega de demostrar tot lo contrari; Catalunya, un cop conquistades València i Mallorca, pogué fer-ne dues esclaves i en feu dues germanes; la insurrecció patriòtica del comte de Pallars,¹ la guerra en defensa del príncep de Viana, el siti immortal de Barcelona en 1714, i altres innombrables

¹ Es refereix a Hug Roger III (1430-1508). En esclatar la guerra civil catalana (1462-1472), el comte Hug Roger III encapçalà el bàndol de la Generalitat de Catalunya, enfrontada al rei Joan el Gran. A causa de la seva significació en el bàndol de la Generalitat, en la que comandà l'Host del Consell del Principat, el rei exclugué el comte de Pallars de la Capitulació de Pedralbes (1472), amb la qual es posà fi a la guerra.

fets gloriosos de nostra història, demostrin que en tots temps el poble català ha tingut en molta més estima els interessos morals de sa pàtria que els interessos materials.

Mes l'equivocació principal dels no-catalans és l'atribuir an aqueixa classe industrial l'actual moviment catalanista. Res més equivocat. Qui tal cregui, demostra que ni coneix nostra burgesia, ni coneix el catalanisme. Nostres burgesos no seran catalanistes mentre puguin vendre una peça de roba a Castella; nostres burgesos no són catalanistes perquè no els convé indisposar-se amb el centre, que per a ells és una espècie de taller d'aranzels a la mida; nostres burgesos no són catalanistes perquè és impossible que es barregin l'oli i l'aigua, perquè el catalanisme, per ara, és una causa que sols proporciona sacrificis i dispendis, essent incompatible, per lo tant, amb una gent que tan sols mira les coses des de la caixa de caudals; nostres burgesos, en general, no són catalanistes, perquè les causes històriques originàries de nostres doctrines i les modernes teories de la ciència política que proclamen les excel·lències del règim autonòmic són inaccessibles per a aquells cervells quina única font de coneixements és la premsa periòdica. El moviment catalanista és degut a la ideocràcia de nostra terra; és degut als poetes, als escriptors, als artistes, als filòsofs, als homes de cor i als homes de ciència en general. Negar això és desconèixer la història de totes les revolucions; negar això és voler cloure els ulls a la realitat.

Joventut 21, 5-7-1900, p. 322-323.

Des de París²

En ma carta anterior parlava del triomf d'Alemanya en l'Exposició, i en efecte, ha estat un triomf en tota regla el que ha obtingut la vella Germània; davant de quina evidència han d'haver quedat aclaparats els patriotes de boulevard que encara somnien amb la *revanche*.

Passo per alt tractar del pavelló oficial del carrer de les nacions; puix amb tot i ser notable, resulta sens importància comparat amb les demés seccions alemanyes de l'Exposició, on la victòria sobresurt encara més. En la secció de màquines, entre aquell brogit eixordador, és on els expositors alemanys s'han lluit de debò, posant de manifest els grans avenços que en la mecànica han portat a cap. Igualment són notabilíssimes les seccions d'arts decoratives, joguines, vidrieria i ferreteria, com també les de servei d'incendis, de terra i de mar, les d'automòbils, la de marina, les de bicicletes, i principalment la secció de ferrocarrils, on se fan notar un vagó llit i un vagó restaurant, contínuament voltats de miradors, extasiats davant del luxe i sumptuositat amb què estan construïts. En el palau de Belles Arts també es distingeix la secció alemanya, en la que, principalment en dibuixos, abunden les obres pertanyents a les escoles anomenades modernistes.

Fem punt i a part respecte de les seccions alemanyes, i diguem alguna cosa de les seccions espanyoles, que són el revers de la medalla. En efecte: res de navegació, res de ferrocarrils, res de maquinària; únicament són dignes de mencionar-se algunes instal·lacions de panyos de la fabricació catalana i unes de vanos i ombrel·les de Sevilla i de València, i una altra de Bilbao amb gèneres de calçat, bastant notable per cert; les demés, tant pel nombre com per la qualitat, fan avergonyir. En l'única secció en què

² L'article és una crònica de l'Exposició Universal de París de 1900, que va tenir lloc del 15 d'abril al 12 de novembre. L'estació d'Orsay (ara Museu d'Orsay), el Petit Palais, el Grand Palais i el pont d'Alexandre III van ser construïts arran d'aquest esdeveniment.

Espanya es presenta avantatjosament és la de Belles Arts en la que, com els llegidors de *Juventut* deuen saber, s'han distingit artistes tan insignes com els valencians Benlliure i Sorolla, els catalans Blay i Clarassó, i alguns altres, honra de sa terra, que si no exposen obres de la volada de la tomba de Gayarre d'en Benlliure, presenten produccions que, com les pintures d'en Fabrés i l'inspiradíssim quadre *Amor vencido* d'en Pla, són objecte de general admiració.

D'«Andalusia en temps dels moros» val més no parlar-ne, perquè tal volta se me n'aniria la ploma un xic massa, i no convé; tal és la repugnància i el fàstic que em va causar la visita a aquest malastruc espectacle.

I ara ve el bo, el pavelló d'Espanya, el pavelló oficial; allò és el *acabóse*; més pobresa i més mal gust no es troben ni amb candeletes. A l'entrada hi ha una sala, on sols s'hi veuen cascots i escuts antics, exposats en dues o tres vitrines, i uns quants tapisos de la casa reial; en el vestíbul, amb tot i ser una peça d'unes vint-i-cinc passes de llarg i vint d'ample, sols hi ha l'estàtua d'en Velázquez al centre i quatre tapisos per les parets; en l'escala que condueix al pis superior, amb tot i ser bastant ampla i d'alguna aparença, sols hi ha un o dos testos amb arbustos, de lo més raquític que un se pot imaginar i posats allí sens dubte per demostrar als estrangers que Espanya és *la tierra de las flores*. En la galeria del pis superior hi ha sis o set bustos de marbre, i un bronze que representa un toro carregat de banderilles (això no podia faltar-hi); dintre del pis, a un costat hi ha una sala on s'exposen les armes de Boabdil, el darrer rei moro de Granada, i varis cascots de Felip l'Hermós, Carles V, Felip III i del duc de Màntua, junt amb tapisos antics, i a l'altre costat, una altra estància on sols hi ha tapisos, com en les anteriors, i sota d'un dosser de vellut vermell, un relleu en el que hi ha els bustos de la família regnant. Tal és el pavelló d'Espanya, quina única nota característica és una abundància extraordinària de bancs, sofàs i otomanes. Qui

cerqui aparatos científics, pianos, armes modernes, productes industrials, etc., com els dels demés països, s'endurà un desengany; allí sols hi ha tapisos, i armes i cascos antics, d'aquell temps en què el sol no se ponía *en nuestros dominios*. Sembla talment que amb això s'hagi volgut demostrar al món que la civilització espanyola es va plantar als segles XVI i XVII, i que encara no ha passat endavant.

Res més que censures se mereixen a nostre entendre els delegats que s'han cuidat d'organitzar aital pavelló, com igualment el que va organitzar la secció de pintures, pel desencert amb què han obrat. Encara que els senyors duc de Sexto i marquès de Villalbar poden contestar a l'opinió pública que els critiqui la pobresa de seva obra, que no han fet més que procedir amb rigorosa lògica, puix a tal Estat, tal pavelló.

París, 10 d'agost de 1900

Juventut 27, 16-8-1900, p. 430-431.